

gender and frequent and risky usage of internet-mediated communication tools. In: *New Media & Society*, 2010, No 12, pp.109-125.

21. Kerlinger F.N. *Foundations of behavioral research*. New York: Holt, Rinehart, and Winston, 1964.
22. Chelcea S. *Metodologia cercetării sociologice: metode cantitative și calitative*. București: Editura Economică, 2001.

UNELE ASPECTE PRIVIND PROMOVAREA TOLERANȚEI ÎNTR-O SOCIETATE MULTICULTURALĂ

Stela Spînu, dr. în filologie, conf. univ.

Catedra de filosofie și bioetică, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, Chișinău, R. Moldova
stela.spinu@usmf.md

ORCID: 0000-0003-4065-3463

SOME ASPECTS ON PROMOTING TOLERANCE IN A MULTICULTURAL SOCIETY

The globalization process, which originally dominated only the economic sphere, subsequently led to profound social, political and cultural transformations, having a significant impact on culture and identity. In this context, tolerance is becoming a fundamental source of the peaceful coexistence of multi-ethnic and multicultural societies, facilitating cooperation and avoiding confrontations/ conflicts of values and norms. In this study, we propose to define the concept of tolerance, to elucidate the importance of promoting tolerance and education for tolerance in the context of the diversity in the contemporary world. Otherwise, tolerance stops violent extremism and genocide, provides prosperity and equal opportunities for the development of cultures, helps us to organize and maintain a constructive intercultural dialog.

Procesul de globalizare, care inițial a dominat doar sfera economică, ulterior a determinat profunde transformări economice, sociale, politice și culturale, influențând relațiile interetnice și interconfesionale. În acest context, *toleranța* a devenit o sursă fundamentală a conviețuirii pașnice

într-o societate multiculturală, facilitând cooperarea și evitarea nu doar a confruntărilor, dar și a conflictelor de valori și norme.

Cuvântul *toleranță* are o vechime mare în limbă, frecvent fiind utilizat în discursurile filosofilor antici privind realitățile sociale:

- ✓ Aristotel, fondatorul școlii peripatetice, susținea: „*Toleranța* și apatia sunt ultimele virtuți ale unei societăți muribunde”;
- ✓ Libanius, sofist și retor elin, afirma: „*Toleranța* permite guvernanților să obțină coeziunea tuturor în sânul unei societăți, în care există două definiții ale omului și ale cetății/orașului”;
- ✓ Cicero, savant și scriitor roman, semnala: „Nimic nu este mai atrăgător la om decât curtoazia, răbdarea și *toleranța* lui”;
- ✓ Seneca, filosof stoic roman, conchide: „Fii îngăduitor, căci toți avem trebuință de iertare”.

În perioada medievală, viața socio-politică era ghidată de reguli incompatibile toleranței. Abia după războaiele religioase din sec. XVI, când era cert că intoleranța a devenit o sursă a violenței, chemările la toleranță au devenit frecvente și presupuneau interzicerea persecuțiilor. Semnalăm cele mai importante realizări la acest capitol pentru acea perioadă:

- ✓ Începând cu 1526, Erasmus din Rotterdam, personalitate marcantă a Renașterii și Reformei, promovează o *toleranță* provizorie, dar legală, cu sancționarea imediată a principalelor abuzuri ale Bisericii. El aspira să reducă dogma la un mic număr de articole și să lase restul la libera alegere [1].
- ✓ John Locke, filosof și om politic englez, pleda în favoarea ideii de toleranță atât în sfera politică, cât și în cea religioasă, ideile sale fiind expuse în lucrarea „Scrisoare despre toleranță”.
- ✓ În lucrarea „Tratat despre toleranță”, Voltaire analiza efectele teribile ale intoleranței religioase asupra societății, pornind de la cazul celebru al familiei Callas. Scriitorul și filosoful renescentist susținea: „Ce este toleranța? Apanajul umanității. Cu toții suntem caracterizați de slăbiciuni și erori; să ne iertăm reciproc pentru acest lucru – aceasta este cea dintâi lege a naturii.” Autorul conchide că discordia este marele rău al speciei umane, iar *toleranța* este singurul leac și a ne ierta reciproc este prima lege a naturii [5].
- ✓ Victor Hugo, scriitor și om politic francez, promotorul ideilor liberale, susținea că *toleranța* este singura flacără care poate lumina înăuntrul unui suflet mare.

În epoca contemporană, conceptul de *toleranță* exprimă o atitudine îngăduitoare, indulgentă față de reprezentanții altui mediu etnic, cultural, lingvistic, religios etc. Ori, toleranța este prețul pe care îl plătim pentru o societate liberă și pluralistă, susținea senatorul american Robert Casey.

Pentru a stimula și promova *toleranța* pentru diversitate în numele democrației, Statele Membre ale ONU pentru Educație, Știință și Cultură, reunite la Paris, în perioada 25 octombrie - 16 noiembrie 1995, au adoptat „Declarația principiilor toleranței”, menționând: „Toleranța este respectul, acceptarea și aprecierea bogăției și diversității culturilor lumii noastre, felurilor noastre de expresie și manierelor de exprimare a calității noastre de ființe umane.” În cadrul Conferinței generale, ziua de 16 noiembrie a fost proclamată *Ziua Internațională a Toleranței*, ulterior fiind marcată prin organizarea unor acțiuni și evenimente de promovare a dialogului constructiv între culturi.

În condițiile sociale actuale, tot mai frecvent se discută, în contradicțoriu, statutul, natura și limita *toleranței*, ori noile realități socioculturale și politice ne demonstrează că tendința de absolutizare a toleranței nu este eficientă în depășirea situațiilor conflictuale sau construirea unui dialog productiv.

Potrivit filosofului irlandez Edmund Burke, există o limită în care *toleranța* încetează să mai fie o virtute. Ori, a fi tolerant nu înseamnă a face compromisuri, a încuraja lipsa de educație interculturală, a judeca fapte și valori pe care nu le putem conștientiza, deoarece nu am încercat să le cunoaștem. Potrivit „Declarației principiilor toleranței” (16 noiembrie 1995), „a practica toleranța nu înseamnă a tolera nedreptatea socială, a renunța la propriile convingeri, a face concesii în această privință; ea semnifică acceptarea faptului că ființele umane, care se caracterizează prin diversitatea aspectului fizic, prin situația lor, felul de exprimare, comportament și prin valorile împărtășite, au dreptul de a trăi în pace și de a fi cele care sunt” [1].

Din această perspectivă, conceptul de *toleranță echilibrată* presupune depășirea opiniei de exclusivitate și superioritate în raport cu celălalt, susținerea unui mod de gândire tolerant și echilibrat, respectarea normelor de conviețuire socială prin atitudini și comportamente pozitive.

Persoanele cu un mod de gândire dogmatic și rigid, care operează cu teze subiective, acceptate necritic, nu pot admite ideea de toleranță. Doar un mod de gândire echilibrat, determinat de capacitatea de autocontrol și

o stabilitate emoțională vor înlesni menținerea unui climat sociocultural favorabil, tolerant.

A fi tolerant înseamnă a dezaproba intoleranța, dogmatismul sau absolutismul, indiferența sau iresponsabilitatea. Filosoful englez Karl Popper susține: „trebuie să cerem în numele toleranței, dreptul de a nu tolera intoleranța”. Tolerant te face receptivitatea față de tot ce este nou și deosebit, bunele practici în domeniul sociocultural, mobilitatea și schimbul de experiență. Pe această linie de idei, Benjamin Disraeli, politician britanic, susține: „Călătoriile, la fel, învață toleranță”.

Așadar, *toleranța echilibrată* devine un antidot al intoleranței, un prim pas în realizarea unui dialog constructiv, de succes și este împărtășită de persoanele care conștientizează inevitabilitatea schimbărilor profunde în evoluția societății. *Toleranța echilibrată* nu presupune acceptarea pasivă a „celuilalt”, ci crearea de premise de colaborare și finalități concrete.

Toleranța trebuie să fie promovată și învățată. Dalai Lama, liderul spiritual al budismului tibetan, susține: „Când înveți să fii tolerant, dușmanul tău îți este cel mai bun profesor”. Ori, *toleranța* ne poate ajuta să devenim liberi de stereotipuri și prejudecăți, să-i facem pe oameni să se accepte reciproc, să se dezică de ostilitate și pizmă. Semnificative în acest context sunt cuvintele lui Abraham Lincoln, al șaisprezecelea președinte al Statelor Unite ale Americii: „Nu știu să am dușmani, pentru că pe toți i-am distrus, făcându-mi-i prieteni, prin iertare!”

Oficial, *educația pentru toleranță* a fost lansată de UNESCO ca răspuns la conflictele etnico-culturale, devenind un imperativ al lumii contemporane. Conform Constituției UNESCO, principiile fundamentale, care trebuie respectate în *educația pentru toleranță*, sunt nediscriminarea, egalitatea de șanse, tratamentul, accesul universal la educație și solidaritatea. În acest context, orientările contemporane ale tinerilor sunt determinate de valorile cu care se intră în contact, de capacitatea de a le conștientiza și tolera, de a deveni loiali.

Educația pentru toleranță este mijlocul cel mai eficient de prevenire a intoleranței. Bariere în educația pentru toleranță pot deveni următorii factori: discriminarea, șocul cultural, diferențele lingvistice, interpretarea greșită a limbajului nonverbal și paraverbal, etnocentrismul pluralismul religios, stereotipurile și prejudecățile, fanatismul, intimidarea etc.

În acest context, doar edificarea unui mediu tolerant va contribui la depășirea acestor bariere. Acțiunile ce urmează a fi realizate sunt: însușirea limbilor străine (pentru a fi posibil dialogul cu persoane ce aparțin altor spații culturale și lingvistice), introducerea în instituțiile de învățământ a disciplinelor *Comunicarea interculturală* sau *Educația interculturală* (pentru ai familiariza pe tineri cu diferențele culturale și provocările lumii contemporane), organizarea evenimentelor culturale și științifice internaționale, care ar facilita comunicarea dintre membrii diferitelor culturi, promovarea și monitorizarea mobilității tinerilor în domeniul educațional.

Așadar, conviețuirea pașnică a persoanelor ce aparțin diferitor medii culturale necesită un *mediu tolerant*. Pentru a-l crea este necesar să susținem educația pentru toleranță, să promovăm principiul gândirii tolerante, să acceptăm dreptul celuilalt de a avea propriul sistem de valori și credințe, să educăm abilități în materie de gestionare a conflictelor etnico-culturale. Ori, *toleranța pentru diversitate* poate asigura estomparea extremismului violent și a genocidului cultural, oferind membrilor diferitelor culturi oportunități și șanse egale, contribuind la organizarea și menținerea unui dialog intercultural constructiv.

Referințe bibliografice

1. Declaration of Principles on Tolerance, 16 November 1995, p.3.
2. Scheau, I. Filosofia educației. Cluj-Napoca: Editura Eikon, 2014, p.56.
3. Spînu, S. Criza valorilor europene în rândul tinerilor din Republica Moldova. În: Administrarea Publică. Chișinău, 2016, nr. 4, p.114.
4. Trousson, R. Istoria gândirii libere de la origini până la 1789. Iași: Polirom, 1997, p.55.
5. Voltair. Tratat despre toleranță. București: Editura Herald, 2016, p.56.